

انجیافات اجتماعی از دیدگاه اسلام

سید میر صالح حسینی جلی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

- سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
سرمبسات شری:
مشخصات ظاهری:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:
- حسینی جبلی، سید میر صالح، ۱۳۴۷ -
انحرافات اجتماعی از دیدگاه اسلام / سید میر صالح حسینی جبلی.
قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۴.
۳۴۳ ص.
۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۰۰۱-۲
فیبا
کتابنامه: ص. ۳۳۵-۳۴۳
انحرافات اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
انحرافات اجتماعی -- پیشگیری -- جنبه‌های قرآنی
انحرافات اجتماعی
جامعه المصطفی ﷺ العالمية.
مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
۱۳۹۴ الف ۵۶ / ۴ / ۱
۶۵/۲۹۷
۴۱۳۷۶۰۹

انحرافات اجتماعی از دیدگاه اسلام

مؤلف: سید میر صالح حسینی جبلی

چاپ اول: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۷ ق

ناشر: مراکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)

● پاب: نارنجستان ● قیمت: ۱۵۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ و رای نشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- قم، چهارراه شهدا، خیابان معتمد مریم (محلیه)، نیش کوچه ۱۸، تلفکس: ۰۲۵۳۷۸۳۹۳۰۵۹
- قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالارنه، آفتاب، ۰۲۵۳۲۱۳۳۱۰۲ - فکس: ۰۲۵۳۲۱۳۳۱۴۶
- قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم و -۸، تلفن: ۰۲۵۳۷۸۴۲۴۰۲

pub.miu.ac.ir

miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت افراد متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شوند.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آن‌ها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. **جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية** به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعاتی که ناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای سید میر صالح حسینی جبلی مؤلف کتاب انحرافات اجتماعی از دیدگاه اسلام و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

مقامه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

﴿بِنَ وَالْقَلَمِ وَمَا يَظُنُّونَ﴾

قرآن، به قلم و آنچه از آن برآوش نماید، سوگند یاد کرده و علم را به ذات خود شرافتمند و فخیم دانسته و از باب تا محراب، کائنات را سراسر، میدان حضور علم و عالم و معلوم خوانده است. «این رو حقیقت‌مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی، ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است. داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر سراسر از تکاپوی مجاهدان و عالمانی است که در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند.

علم برخاسته از سیرت پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار الهی وحی، هم کمال انسانی، عظمت روحی و تعالی معنوی به انسان بخشیده، فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد و هم سعادت جامعه را تأمین کرده و سطح آن را به جامعه‌ای نمونه و پیشرو ارتقا می‌بخشد.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران اعتلای کلمه الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را فراروی بشر قرار داده و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی مادی را

نوید داده است و با اندیشه فقاهتی در اداره حکومت و نظریه متمدنی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه کرد که امید و نشاط را برای تمام آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان به ارمغان آورده است. در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله)، بر حرکت فراگیر و بسیج همه توانمندی‌ها و اراده‌ها جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌افزا تأکید ورزید.

جامعه المصطفیٰ (ع) العالمية، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی (ص) و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت (ع) همت می‌گمارد.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفیٰ (ع) نیز به مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجموعه پژوهشی المصطفیٰ (ع) است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی، گشودن افق‌های نوین فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک‌درسی، به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پشتیبانی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفیٰ (ع) را از جمله مأموریت‌ها و رسالت‌های خود می‌داند.

اثر علمی پیش روی نیز که به همت مؤلف محترم جناب آقای سیدمیر صالح حسینی جبلی، برای دوره کارشناسی رشته معارف اسلامی و مطالعات اجتماعی به

عنوان متن درسی تهیه و تدوین شده است، در چارچوب همین اهداف و برنامه‌های پژوهشگاه، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی صورت پذیرفته و در اختیار خوانندگان محترم قرار گرفته است.

در پایان ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از مجموعه دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به‌ویژه همکاران محترم مرکز بین‌المللی نشر و ترجمه المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که در تدوین و انتشار آن نقش داشته‌اند، قدردانی و تشکر به عمل می‌آید.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

فهرست

۲۱		سخنی با فراگیران
۲۳		مقدمه
۲۷		فصل اول: انحرافات اجتماعی
۳۴		اهداف مطالعه آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی
۳۵		روش‌شناسی
۳۸		نمونه‌ای از روش‌های تجربی در پدیده‌های اجتماعی
۴۳		فصل دوم: گونه‌هایی از انحرافات
۴۳		بررسی رفتارهای انحرافی
		انحراف مثبت و منفی
۴۶		اصول کلی در انحرافات
۴۷		نسبیت رفتارهای انحرافی
۴۹		انحرافات خاص
۵۰		انحرافات ژورنالیستی
۵۱		انحرافات ملی
۵۲		انحرافات در قانون
۵۵		فصل سوم: بررسی مفاهیم رفتار و هنجار
۵۵		مفهوم رفتار

۵۶	 اقسام رفتار
۵۷	 ۱. رفتار حرکتی
۵۷	 ۲. رفتار کلامی
۵۸	 ۳. رفتار فکری
۵۹	 ۴. رفتار عاطفی
۶۱	 ۵. مفهوم هنجار
۶۳	 گونه‌های هنجاری
۶۳	 ۱. هنجارهای دینی
۶۴	 ۲. هنجارهای رسمی
۶۴	 ۳. هنجارهای غیررسمی
۶۵	 هنجارهای فرهنگی
۶۵	 ۱. هنجارهای یونانی
۶۶	 ۲. آداب و رسوم
۶۷	 ۳. قانون
۶۸	 تفاوت قانون‌شکن با هنجارشکن
۷۲	 ۴. تابو
۷۷	 فصل چهارم: جامعه و زندگی اجتماعی
۷۷	 هستی‌شناسی اجتماعی
۸	 ویژگی‌های زندگی اجتماعی
۸۲	 ساختار
۸۴	 عناصر ساختار اجتماعی
۸۴	 الف) پایگاه اجتماعی
۸۶	 ب) نقش اجتماعی
۸۹	 ج) گروه اجتماعی
۹۰	 د) نهادهای اجتماعی
۹۲	 کارکرد
۹۲	 انواع کارکردها
۹۲	 الف) کارکردهای مناسب

۹۳	 (ب) کارکرد نامناسب
۹۴	 (ج) کارکرد آشکار
۹۵	 (د) کارکردهای پنهان
۱۰۱	 فصل پنجم: فرهنگ
۱۰۱	 مفهوم فرهنگ
۱۰۲	 ویژگی‌های فرهنگ
۱۰۲	 ۱. انتقال‌پذیری
۱۰۳	 ۲. آمیختن و قابل آموزش
۱۰۴	 ۳. همگانی بودن
۱۰۵	 ۴. وسیله کتب رفتارهای اجتماعی
۱۰۵	 تثبیت و نهادینه شدن فرهنگ
۱۰۷	 گونه‌های مختلف فرهنگ
۱۱۳	 فصل ششم: تبیین‌های انحراف
۱۱۴	 نظریه زیست‌شناختی
۱۱۴	 ۱. نظریه لومبروزو
۱۱۶	 ۲. بررسی دیدگاه زیست‌شناختی از منظر ترانسی
۱۱۷	 ۳. نظریه شلدون
۱۱۹	 ۴. نظریه ناهنجاری‌های کروموزومی
۱۲۰	 تبیین روان‌شناسی
۱۲۰	 ۱. ساختار شخصیت
۱۲۲	 ۲. بخش غریزی و نهاد
۱۲۳	 ۳. بخش خود یا عقلی؟
۱۲۳	 ۴. بخش فراخود یا فرهنگی
۱۲۴	 ۵. بررسی اختلالات شخصیتی از دیدگاه اسلامی
۱۲۶	 دسته‌بندی انحرافات روان‌شناختی
۱۲۶	 ۱. روان‌نژندی
۱۲۶	 ۲. روان‌پریشی

۱۲۷	۳. شخصیت پارانویایی
۱۲۸	۴. شخصیت ضد اجتماعی
۱۳۱	فصل هفتم: تبیین های انحراف از نظر جامعه شناسی
۱۳۱	نظریه های جامعه شناختی
۱۳۱	۱. نظریه انگیزشی
۱۳۵	۲. نظریه کنترلی
۱۳۷	۳. نظریه انحراف فرهنگی
۱۳۷	الف) دیدگاه کارکردگرایان
۱۴۰	ب) دیدگاه تضادگرایان
۱۴۰	۱. نظریه های بی سازمانی اجتماعی
۱۴۰	دوم: نظریه فشار اجتماعی
۱۴۲	۲. نظریه برچسب زنی
۱۴۳	دیدگاه تلفیقی
۱۴۵	۱. سعدی
۱۴۷	۲. فارابی
۱۴۹	۳. طوسی
۱۵۳	فصل هشتم: تبیین انحرافات اجتماعی در نگاه اسلام
۱۵۳	کالبد مفهومی
۱۵۷	تفاوت ارزش و هنجار و رابطه بین آنها
۱۵۹	سرشت انسانی یا محیط انحرافی
۱۶۲	علل انحرافات اجتماعی از منظر اسلام
۱۶۲	۱. ناآگاهی، اختلال در اندیشه
۱۶۴	۲. نقص اجتماعی شدن
۱۶۵	الف) خانواده
۱۶۷	ب) محیط آموزشی
۱۶۸	ج) رفاقت و دوستی
۱۶۹	د) دین و ایمان
۱۷۱	۳. ناامیدی و افسردگی

۴.	بی‌توجهی به عنصر «خود» در انسان	۱۷۳
۵.	نقش فرهنگ در بروز رفتار انحرافی	۱۷۴
۶.	خودبزرگ‌بینی و تأثیر آن در انحراف	۱۷۶
۷.	برچسب انحراف	۱۷۸
۸.	آرزوهای درازمدت	۱۷۹
۹.	شخصیت دوگانه	۱۸۱
۱۰.	منفی‌گرایی	۱۸۳
۱۱.	حسادت به کنشگران اجتماعی	۱۸۴
۱۲.	صراف بر جرائم، هنجارشکنی و گناه	۱۸۵
۱۳.	پیروی از موسس سلطان	۱۸۶
۱۴.	جست‌وجو در کالای خصوصی مردم	۱۸۷
۱۵.	گوشه‌گیری و ترس از اجتماع	۱۸۸
۱۶.	فسادانگیزی و داشتن رویه خرابکاری	۱۸۹
۱۷.	تجری و بی‌باکی	۱۹۰
فصل نهم: دسته‌بندی انحرافات اجتماعی در نگاه قرآن و حدیث (۱)		
دسته‌بندی انحرافات از منظر قرآن و حدیث		
۱.	انحرافات اعتقادی	۱۹۸
الف)	نامیدی از رحمت خدا	۱۹۹
ب)	شرک به خدا	۲۰۰
ج)	دشمنی با مؤمنین و اولیای الهی	۲۰۰
د)	انکار حق پیامبر ﷺ و اهل‌البیت علیهم‌السلام	۲۰۱
۲.	انحرافات در اعمال دینی	۲۰۳
الف)	ترک نماز	۲۰۳
ب)	ترک زکات	۲۰۳
ج)	ترک خمس	۲۰۵
د)	ترک امر به معروف و نهی از منکر	۲۰۵
هـ)	ترک حج	۲۰۶

۲۱۱	فصل دهم: دست‌بندی انحرافات اجتماعی در نگاه قرآن و حدیث (۲)
۲۱۲	انحرافات جنایی
۲۱۲	۱. قتل
۲۱۳	۲. خودکشی
۲۱۴	۳. ضرب و شتم
۲۱۴	۴. چاقوکشی و ترساندن مردم
۲۱۵	انحرافات گفتاری
۲۱۵	۱. دروغ‌گویی
۲۱۷	۲. فحاشی
۲۱۷	۳. نمامی (خبرری و سخن‌چینی)
۲۱۹	۴. بیهوده‌گویی
۲۲۰	انحرافات در پاکیزگی و بهداشت
۲۲۰	۱. طهارت و نجاست
۲۲۱	۲. نجس کردن مساجد
۲۲۲	۳. هتک حرمت قرآن و خانه خدا
۲۲۴	۴. تخلیه روبه قبله و پشت به قبله
۲۲۵	انحرافات پوششی
۲۲۵	۱. لباس حریر و طلا برای مردان
۲۲۵	۲. حجاب و پوشش زنان
۲۲۶	۳. فخرفروشی در پوشش
۲۲۷	انحرافات جنسی
۲۲۸	۱. هم‌جنس‌گرایی
۲۲۸	۲. خودارضایی در بین زنان و مردان
۲۲۹	۳. نگاه شهوت‌آلود و چشم‌چرانی
۲۳۰	۴. زنا، فحشا و روسپیگری
۲۳۰	۵. قذف و اتهام زنا و لواط به دیگران
۲۳۱	۶. قوادی و واسطه‌گری در زنا و یا خودفروشی
۲۳۲	۷. آمیزش جنسی در حال روزه

۲۳۳	 انحرافات مالی
۲۳۳	 ۱. قباچاق و تجارت
۲۳۳	 ۲. بخل در بخشش مال
۲۳۴	 ۳. سرقت
۲۳۴	 ۴. اکل مال یتیم ظلماً
۲۳۵	 ۵. حبس حقوق دیگران
۲۳۶	 ۶. اسراف
۲۳۷	 ۷. عدم پرداخت بدهی
۲۴۱	 فصل یازدهم: استنبندی انحرافات اجتماعی در نگاه قرآن و حدیث (۳)
۲۴۱	 انحرافات در حقوق
۲۴۲	 ۱. شرب خمر
۲۴۳	 ۲. غذای نجس
۲۴۴	 ۳. حرام‌خواری
۲۴۵	 انحرافات خانوادگی و خویشاوندی
۲۴۵	 ۱. عاق والدین
۲۴۷	 ۲. قطع رحم
۲۴۸	 ۳. چشم و هم‌چشمی
۲۴۹	 ۴. بی‌توجهی به خواسته‌های همسر
۲۵۰	 ۵. بی‌توجهی به تربیت فرزند
۲۵۱	 ۶. عمل نکردن به وصیت
۲۵۲	 ۷. طلاق و فروپاشی خانواده
۲۵۳	 انحرافات نظامی
۲۵۳	 ۱. فرار از جنگ
۲۵۴	 ۲. جنگ با مسلمانان
۲۵۵	 ۳. جنگ در ماه حرام
۲۵۷	 ۴. جاسوسی و کمک به ظالم
۲۵۸	 ۵. فروش اسلحه به کفار و ستمگران

۲۵۹	انحرافات در سرگرمی
۲۵۹	۱. قمار
۲۶۰	۲. سرگرمی به ملامتی
۲۶۱	۳. موسیقی حرام و غناء
۲۶۲	۴. پوچ گرایی
۲۶۷	فصل دوازدهم: دسته‌بندی انحرافات اجتماعی در نگاه قرآن و حدیث (۴)
۲۶۷	انحرافات سیاسی
۲۶۷	۱. سلب آزادی‌های معقول مردمی
۲۶۸	۲. عدم اطاعت از ولی امر
۲۶۹	۳. مکر و نیرنگ سیاسی
۲۷۱	۴. فتنه بین مسلمانان
۲۷۲	۵. جاسوسی برای دشمن
۲۷۴	انحرافات قضایی و حقوقی
۲۷۴	۱. صدور حکم ناحق
۲۷۴	۲. قسم و سوگند عدوانی
۲۷۵	۳. گواهی دروغ
۲۷۶	۴. پیمان شکنی
۲۷۷	۵. خیانت در امانت
۲۷۸	۶. حقوق همسایه و شهروندان
۲۷۹	انحرافات شغلی
۲۸۰	۱. معاملات ربوی و نزول خواری
۲۸۰	۲. کم‌فروشی
۲۸۱	۳. احتکار و انبار کردن کالا
۲۸۱	۴. غش در معامله
۲۸۲	۵. گران‌فروشی
۲۸۲	۶. جادوگری و سحر
۲۸۳	۷. شعبده و قیافه‌شناسی
۲۸۴	۸. راهزنی و زورگیری

فصل سیزدهم: مروری بر نظریه‌های نظارت اجتماعی و راه‌حل رفع انحرافات.....	۲۸۹
مفهوم کنترل و نظارت اجتماعی.....	۲۹۰
تئوری شرم‌نده‌سازی.....	۲۹۲
تئوری خنثی‌سازی.....	۲۹۳
نظریه هرشی.....	۲۹۴
نظریه والتر رکلس.....	۲۹۶
فصل چهارم: راهکارهای اسلامی در مواجهه با انحرافات اجتماعی.....	۳۰۱
دکترین خشریت در برخورد با انحرافات اجتماعی.....	۳۰۴
۱. پشtkار و قاطعت.....	۳۰۶
۲. تغافل و چشم‌پوشی.....	۳۰۸
۳. گذشت در رفتار رسمی.....	۳۰۹
کنترل درونی.....	۳۱۰
۱. توکل.....	۳۱۰
۲. نصیحت و موعظه.....	۳۱۱
۳. تشویق.....	۳۱۱
۴. اعراض و رویگردانی.....	۳۱۲
۵. ایمان و عمل صالح.....	۳۱۳
۶. نفوذ دعا در کنترل درونی.....	۳۱۴
کنترل بیرونی.....	۳۱۵
۱. خانواده و نقش آن در کنترل رفتار بزهکارانه.....	۳۱۷
۲. تهدید، تنبیه و توبیخ.....	۳۱۸
۳. عزل و برکناری.....	۳۱۹
کنترل برخی از آسیب‌های اجتماعی در نگاه اسلامی.....	۳۲۱
۱. کنترل غم و اندوه.....	۳۲۱
۲. کنترل فقر و تنگدستی.....	۳۲۲
۳. کنترل خودکشی.....	۳۲۳
۴. کنترل نفس از انحرافات.....	۳۲۵

- ۳۲۶ ۵. کنترل اعتیاد به مواد مخدر.
- ۳۲۹ ۶. کنترل انحرافات جنسی
- ۳۳۵ کتابنامه
- ۳۳۵ فارسی
- ۳۳۹ عربی
- ۳۴۳ انگلیسی

سخنی با فراگیران

مجموعه‌ای که در پیش روی شماست برای آشنایی فراگیران درس آسیب‌شناسی و انحرافات اجتماعی است. هدف از این کتاب آشنایی فراگیران دوره‌های کارشناسی با تبیین‌ها، مفاهیم و علل ناهنجاری‌های اجتماعی است. از جمله اهداف این کتاب کاربرد تحلیل‌ها و مطالب آسیب‌شناسی در انجام پژوهش است. این کتاب ضمن آموزش به فراگیران، به صورت عملی نیز آنان را به فعالیت واداشته، با ارائه مثال‌های کاربردی آنان را به مهارت‌های لازم در استفاده از مطالب مجهز می‌کند.

این کتاب علاوه بر بیان دیدگاه علمی موجود، به برداشت‌های قرآنی و روایی اشاره می‌کند. در شرایطی که یک نوع بیماری و آسیب اجتماعی در جامعه‌ای فراگیر شد، با استفاده از این کتاب می‌توان به علل و عوامل آن پی برد و نتایج تحقیقات را با استفاده از روش‌های نقلی و وحیانی رصد کرد و به صحت و سقم آن آگاهی یافت.

روش مطالعه این کتاب مطالعات کتابخانه‌ای و نظری، همراه با پژوهش است. در این روش فراگیران علاوه بر یادگیری مفاهیم اساسی، با کاربرد آن در تحقیقات

اجتماعی آشنا خواهند شد. ساختار این کتاب متناسب با یک ترم تحصیلی و به صورت دو واحد نظری تنظیم شده است. دانش‌پژوهان مطالعات اجتماعی پس از گذراندن دروس پیش‌نیاز به یادگیری این درس خواهند پرداخت.

این نوشتار در دو بخش تنظیم شده است. در مرحله اول فراگیران با موضوعات علمی آشنا خواهند شد. در این مرحله علاوه بر مفاهیم، به دیدگاه‌ها، آسیب‌شناختی و تمایزات معنایی نیز اشاره می‌شود.

در مرحله دوم برداشت‌های اسلامی از قرآن و حدیث استخراج و متناسب با مباحث مطرح می‌شود. البته این به معنای بررسی همه جانبه تفسیری، روایی و استنباطی نیست؛ زیرا این کتاب برای دوره کارشناسی است و فقط برای آشنایی مقدماتی فراگیران است. در این باره لازم است کتاب‌های دیگری تدوین شود.

در این کتاب به دنبال ارائه یک تئوری جدید نیستیم، بلکه از مطالبی سخن می‌گوییم که در مباحث آسیب‌شناسی توسط دانشمندان طرح شده است. البته به دیدگاه اسلام نیز اشاراتی خواهیم داشت؛ هرچند ممکن است پاره‌ای از مطالب دانشمندان با رویکرد انتقادی در دین مواجه شود.

کتاب‌های متعددی درباره آسیب‌های اجتماعی نوشته شده است، اما آنچه انگیزه تدوین این کتاب را فراهم کرد، نیازمندی رشته‌های مختلف علوم انسانی به متنی است که علاوه بر طرح دیدگاه اسلامی از نصوص، مطابق سرفصل‌های طراحی شده، برای فراگیران غیرایرانی نیز در حجم کم مورد استفاده باشد. علاوه بر این، سلاقی افراد در بیان مطالب انحرافات اجتماعی متفاوت است. این کتاب، با توجه به بیان آیات و روایات، نگاه جدیدی است که در تولید علم دینی مفید خواهد بود، ان شاء الله.

مقدمه

مباحث آسیب‌شناسی در تحلیل ناهنجاری‌ها و انحرافات اجتماعی مورد استفاده می‌شود. در آسیب‌شناسی معمولاً از روش‌های تجربی برای تبیین‌های رفتار انحرافی استفاده می‌شود؛ اما در بدوین این کتاب تلاش شده است مباحث آسیب‌شناسی با رویکردی تفسیری و با استفاده از روش نقلی مطرح شود.

تولید علم دینی فرایندی است زمان‌بر که گزینه‌هایی خاص دارد. مراکز علمی باید به این موضوع بپردازند که در ده‌های اخیر در ایران اسلامی، به آن توجه خاصی شده است.

اگر علم را به معنای «ما یطابق فی الواقع» در نظر بگیریم و معنای واقع همان واقعه اجتماعی در کلام ماکس وبر باشد، نگاه تجربه‌گرایانه در این مفهوم مسلم خواهد بود. از این منظر دنیای مدرن، علم را به معنای تجربه^۱ در نظر می‌گیرد و تنها راه کشف حقیقت را تجربه می‌داند. بنابراین علوم انسانی و اجتماعی در هاله‌ای از مشاهدات تجربه‌گرایانه و مادی خواهد ماند و در یک کلام علم سکولار به وجود می‌آید.

چنین علمی در صدد است که علوم بشری را دنیوی کند و هیچ راه و ارزشی برای سایر روش‌های غیر تجربی در نظر نگیرد. با این فرض، علوم انسانی سکولار بوده و نمی‌توان آن را اسلامی کرد یا اسلامی‌سازی را در آن مطرح نمود.

اکنون این سؤال مطرح می‌شود که چگونه علم دینی، به وجود می‌آید؟ و یا علوم انسانی اسلامی تحقق می‌پذیرد؟ از دیدگاه اندیشمندان مسلمان نیز تعریف علم «ما بالبق فی الواقع» است؛ اما وجه تمایز آن با نگاه غرب‌گرایانه این است که آنچه در آموزه‌های دینی مطرح می‌شود همان واقع و حقیقت مطلق است که هیچ گونه نسبیتی را آن ندارد. بنابراین آنچه در دین مطرح می‌شود علم است. این علم دینی کشف انبیا است که روش‌های خاصی دارد، از جمله روش وحیانی، تفسیری، نقلی و تعبدی. اگر این جستار ما در صدد تولید یک علم دینی به این معنا نبوده‌ایم؛ زیرا چنین تولیدی، نیازمند پژوهش‌هایی عمیق است که امید است در آینده به آن بپردازیم.

این کتاب به دنبال سرفصل‌های درس انحرافات اجتماعی از دیدگاه اسلام^۱ طراحی شده و در صدد است که برخی از آموزه‌های دینی در مباحث انحرافات اجتماعی و راه‌حل‌های آن را مطرح کند و پیش‌درآمدی برای نگاه‌های دینی باشد. اگر در این کتاب به مباحث علمی تجربی آسیب‌های اجتماعی اشاره می‌کنیم از این جهت است که برای بیان آموزه‌های دینی، نیازمند بررسی و مطالعه تئوری‌ها، پارادایم‌ها و تجربیات بشری جهت استفاده به عنوان یک ابزار عقلی هستیم.

بنابراین، کتاب مذکور مقدمه‌ای است که سایر محققان و دانش‌پژوهان با مراجعه به آیات و روایات در مکتب اهل البیت^{علیهم‌السلام} به دیدگاه‌های دینی و قرآنی

۱. در گفت‌وگو با دکتر حمید پارسانیا.

در راستای مباحث انحرافات اجتماعی پردازند و با استفاده از روش‌های تفسیری و نقلی به تولید علم دینی دست یابند. این کتاب تحفه‌ای است کم‌توشه که در جهت رسیدن به دیدگاه اسلام درباره آسیب‌های اجتماعی برداشته شد.

در تدوین این کتاب، از منابع مختلف و نیز از مجموعه دروس مرحوم دکتر رحمت الله صدیق سروستانی استفاده شد و تلاش شد آیات و روایات مورد نیاز، با استفاده از منابع حدیثی استخراج و به صورت درسی تنظیم شود تا دسترسی به مطالب برای قرآنی‌راحت‌تر و برای کارهای آموزشی و پژوهشی راهگشا باشد.

این کتاب به صورت نظری است، یعنی با طرح درس و توضیح محتوای آموزشی، اطلاعات لازم را به فراگیران به همراه توضیحات لازم درباره درس ارائه می‌دهد؛ اما به هیچ‌وجه کافی نیست و مدرس محترم لازم است با استفاده از تخصص و منابع دیگر، جهت پرورش‌دهی مطالب اقدام کند. از آنجایی که مخاطب این کتاب دانش‌پژوهان غیرایرانی هستند، تلاش شده از بیان ساده و روان استفاده و از کلمات پیچیده و مشکل‌خودداری شود. در تدوین این کتاب، لازم است فراگیران به صورت عملی به پژوهش پردازند و استاد با نظارت بر آن به رفع اشکالات و تقویت مهارت آنان اقدام کند. مثال‌هایی که در این کتاب مطرح شده باید قابلیت کاربردی داشته باشد و متناسب با زندگی اجتماعی و رفع مسائل اجتماعی انتخاب شود.

در امتحان از این کتاب لازم است به مطالب مهم پرداخته شود و از پرداختن به مسائل جزئی و ریز خودداری گردد. سؤالات تدوین شده برای هر درس جهت آزمون تشریحی راهگشا خواهد بود.

از کلیه متخصصان، استادان و مدیران نشر که زمینه خوبی را برای تولیدات

علمی فراهم می‌کنند سپاسگزاری نموده، از خدای سبحان موفقیت آنان را آرزومندم. همچنین از ریاست محترم جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية حضرت آیت‌الله اعرافی و نیز رئیس محترم پژوهشگاه بین المللی المصطفیٰ ﷺ، جناب آقای دکتر عباسی و نیز مدیر محترم تدوین متون درسی جناب آقای دکتر رستم‌نژاد که زمینه‌های لازم جهت پژوهش در جامعة المصطفیٰ ﷺ را فراهم نموده‌اند بسمانه تشکر می‌نمایم.

در پایان سخن بر پدر و مادرم درود می‌فرستم و از خدای سبحان رحمت و مغفرت آنان را آرزومندم.

سید میر صالح حسینی

عضو هیئت علمی

جامعة المصطفیٰ العالمية ۱۳۹۳